

ΑΠΔΠΧ 35/2022

ΕΠΙΒΟΛΗ ΠΡΟΣΤΙΜΟΥ 20.000.000 ΕΥΡΩ ΣΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑ CLEARVIEW AI, INC. ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ

Σουζάνα

Παπακωνσταντίνου

Δικηγόρος, Υπ. Δρ Συνταγματικού Δικαίου, Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Μ.Δ.Ε. Κοιν. Προστασίας (Δίκαιο Κοιν. Ασφάλισης – Δημ. Δ. Υγείας), Νομική Σχολή ΕΚΠΑ

Ι. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Υποβλήθηκε στην Αρχή η με αριθ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/3458/26-05-2021 καταγγελία, από την Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία με την επωνυμία «Homo Digitalis» για λογαριασμό της καταγγέλλουσας, Α, με την οποία η τελευταία κατήγγειλε την παραβίαση του δικαιώματος πρόσβασης, το οποίο άσκησε ενώπιον της εδρεύουσας στις ΗΠΑ εταιρείας Clearview AI, Inc. Επιπλέον, ζητήθηκε και η εξέταση των πρακτικών συλλήβδην της καθ' ης εταιρείας από πλευράς προστασίας προσωπικών δεδομένων, ενώ η καταγγελία κατατέθηκε παράλληλα με τέσσερις έτερες συναφούς περιεχομένου καταγγελίες ενώπιον των εποπτικών αρχών της Αυστρίας¹, της Γαλλίας², της Ιταλίας³ και του Ηνωμένου Βασιλείου⁴, με σκοπό την επιδίωξη μιας συντονισμένης απάντησης έναντι των πρακτικών της καταγγελλόμενης εταιρείας από τους αρμόδιους εποπτικούς φορείς.

Πιο αναλυτικά

Η καταγγέλλουσα άσκησε ηλεκτρονικά το δικαίωμα πρόσβασης στα προσωπικά της δεδομένα, όπως προβλέπεται στο άρθρο

¹ Καταγγελία της Νοyb ενώπιον της αυστριακής εποπτικής αρχής (Österreichische Datenschutzbehörde).

² Καταγγελία της PI (Privacy International) ενώπιον της γαλλικής εποπτικής Αρχής (CNIL).

³ Καταγγελία του Hermes Centre for Transparency and Digital Human Rights ενώπιον της ιταλικής εποπτικής αρχής (Garante per la Protezione dei Dati Personali).

⁴ Καταγγελία της PI (Privacy International) ενώπιον της βρετανικής εποπτικής αρχής (Information Commissioner's Office – ICO).

15 του ΓΚΠΔ, ωστόσο το αίτημά της δεν ικανοποιήθηκε από την καταγγελλόμενη εταιρεία. Έτσι, στη συνέχεια υπέβαλε καταγγελία ενώπιον της Αρχής.

Η Αρχή, εξετάζοντας την ως άνω καταγγελία, απευθύνθηκε στην καταγγελλόμενη εταιρεία και ζήτησε πληροφορίες σχετικά με τα στοιχεία εκπροσώπου της στη Ε.Ε., εφόσον εδρεύει σε χώρα εκτός Ε.Ε., επικαλούμενη τις διατάξεις των άρθρων 3 παρ. 2 και 27 του ΓΚΠΔ και σχετικά με τη φύση της επεξεργασίας ως διασυνοριακής.

Στη συνέχεια, η καταγγελλόμενη εταιρεία, ισχυρίστηκε, αφενός ότι δεν υπόκειται στον ΓΚΠΔ, καθώς εδρεύει στις ΗΠΑ και δεν διαθέτει εγκατάσταση εντός της Ε.Ε. και αφετέρου ότι εν τέλει έχει ικανοποιηθεί το αίτημα της καταγγέλλουσας.

Ωστόσο, από το συμπληρωματικό έγγραφο της καταγγέλλουσας προς την Αρχή προέκυψε ότι δεν είχε ικανοποιηθεί το αίτημά της.

Ακολούθως, από τα στοιχεία του φακέλου της καταγγελίας και από τα στοιχεία αντίστοιχων καταγγελιών κατά της Clearview AI ενώπιων άλλων εθνικών εποπτικών αρχών⁵ προέκυψαν τα εξής για την καταγγελλόμενη εταιρεία:

Μοναδικό προϊόν της εδρεύουσας στις ΗΠΑ καταγγελλόμενης εταιρείας Clearview AI. αποτελεί μια πλατφόρμα, η οποία, χρησιμοποιώντας ειδική τεχνολογία αναγνώρισης προσώπου, επιτρέπει στους χρήστες να αντιστοιχίσουν φωτογραφίες προσώπων που υπάρχουν ήδη στη βάση δεδομένων της εταιρείας με φωτογραφίες τους που υπάρχουν στο διαδίκτυο. Η εν λόγω βάση δεδομένων δε, σύμφωνα με την ιστοσελίδα της εταιρείας⁶, αποτελεί τη μεγαλύτερη γνωστή βάση δεδομένων και περιέχει περισσότερες από δέκα (10) δισεκατομμύρια⁷ εικόνες προσώπων, οι οποίες προέρχονται από δημόσιες διαδικτυακές πηγές, όπως π.χ. δημόσια μέσα κοινωνικής δικτύωσης (κυρίως Facebook και Twitter), από ειδήσεις, ιστολόγια και γενικώς ιστοσελίδες όπου υπάρχουν δημόσια προσβάσιμες φωτογραφίες και βίντεο (π.χ. YouTube).

Ο τρόπος που λειτουργεί η πλατφόρμα της Clearview AI, έχει ως εξής:

Ο χρήστης των υπηρεσιών της πλατφόρμας που επιθυμεί να αναγνωρίσει ένα πρόσωπο αναρτά μια εικόνα του και διενεργεί αναζήτηση. Στη συνέχεια, η πλατφόρμα επεξεργάζεται και αναλύει την εικόνα με τη βοήθεια ειδικών τεχνικών και εξάγει ένα μοναδικό «διάνυσμα» για το πρόσωπο της

⁵ Βλ. Απόφαση της Εποπτικής Αρχής προστασίας προσωπικών δεδομένων του Αμβούργου, διαθέσιμη στο [link](#). «Στην προκειμένη περίπτωση, η Εποπτική Αρχή του Αμβούργου εξέδωσε ένα στενό αίτημα που προστατεύει μόνο τον μεμονωμένο καταγγέλλοντα αντί για μια εντολή που να απαγορεύει τη συλλογή φωτογραφιών οποιουδήποτε Ευρωπαίου κατοίκου, όπως είχε υποστηρίξει η Noyb. Κάθε ευρωπαϊκή Εποπτική Αρχή έχει το δικαίωμα να εκδίδει γενικές εντολές που υπερβαίνουν την ατομική καταγγελία. Ελλείψει μιας τέτοιας γενικής εντολής, κάθε Ευρωπαίος θα πρέπει να υποβάλλει τη δική του καταγγελία κατά της Clearview AI προκειμένου να μην συμπεριληφθεί στα αποτελέσματα αναζήτησης της βιομετρικής βάσης δεδομένων της. Αυτό δεν είναι μόνο αναποτελεσματικό, αλλά και περιττό βάρος για τους Ευρωπαίους, οι οποίοι πρέπει να λάβουν ενεργά μέτρα για να αφαιρεθεί το προφίλ τους από τη βιομετρική βάση δεδομένων της Clearview AI, παρόλο που η συλλογή τέτοιων δεδομένων είναι ήδη παράνομη από την αρχή. Επιπλέον, η Εποπτική Αρχή του Αμβούργου παρέλειψε να ζητήσει τη διαγραφή των φωτογραφιών του καταγγέλλοντος και περιόρισε την προβλεπόμενη εντολή στις μαθηματικές τιμές κατακερματισμού που αντιπροσωπεύουν το βιομετρικό προφίλ του καταγγέλλοντος». Βλ. σχετ. [link](#). Απόφαση του Garante, διαθέσιμη στο [link](#). Απόφαση της CNIL, διαθέσιμη στο [link](#). Απόφαση του ICO, διαθέσιμη στο [link](#).

⁶ [Link](#) (ανάκτηση στις 26.05.2022 – μετάφραση από τα αγγλικά).

⁷ Σύμφωνα με τις ανανεωμένες πληροφορίες της ιστοσελίδας (ανάκτηση στις 10.11.2022 – μετάφραση από τα αγγλικά), η εταιρεία δηλώνει ότι η βάση δεδομένων της περιέχει περισσότερες από τριάντα (30) δισεκατομμύρια εικόνες προσώπων.

εικόνας και αφού το κατακερματίσει, το συγκρίνει με όλα τα κατακερματισμένα διανύσματα που έχει αποθηκευμένα στη βάση δεδομένων της. Στο τέλος, κάθε ταυτοποιημένη εικόνα εξάγεται από τη βάση δεδομένων και προκύπτει μια λίστα αποτελεσμάτων, η οποία παρέχει όλες τις αντίστοιχες εικόνες και τα μεταδεδομένα αυτών. Ο χρήστης της υπηρεσίας, επιλέγοντας οποιαδήποτε από τα αποτελέσματα, έχει τη δυνατότητα να κατευθυνθεί στην πηγή της εικόνας.

Επιπλέον, οι πληροφορίες που εξάγονται από αυτές τις φωτογραφίες, συμπεριλαμβάνουν και μεταδεδομένα γεωγραφικής τοποθεσίας, αλλά και πληροφορίες από την εμφάνιση του εκάστοτε προσώπου, τα οποία μπορεί να περιέχει κάθε φωτογραφία

Τέλος, οι πληροφορίες που αντλούνται, αποθηκεύονται στη βάση δεδομένων της Clearview AI.

Η Αρχή, στη συνέχεια κάλεσε την καταγγελλόμενη εταιρεία, στο πλαίσιο της ακρόασης – τηλε-συνεδριάσεως της Ολομέλειας της Αρχής. Ωστόσο, η καταγγελλόμενη εταιρεία δεν παρέστη και η Αρχή προχώρησε στην εξέταση των στοιχείων.

II. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ - ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

1. ΑΡΘΡΟ 3 ΓΚΠΔ

Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 στοιχ. β' ΓΚΠΔ, «ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υποκειμένων των δεδομένων που βρίσκονται στην Ένωση από υπεύθυνο επεξεργασίας ή εκτελούντα την επεξεργασία μη εγκατεστημένο στην Ένωση, εάν οι δραστηριότητες επεξεργασίας σχετίζονται με την παρακολούθηση της συμπεριφοράς τους, στο βαθμό που η συμπεριφορά αυτή λαμβάνει χώρα εντός της Ένωσης».

Ο ΓΚΠΔ, στην Αιτιολογική Σκέψη 63, επεξηγεί ότι «για τον καθορισμό του κατά πόσον μια δραστηριότητα επεξεργασίας μπορεί να θεωρηθεί ότι παρακολουθεί τη συμπεριφορά υποκειμένου των δεδομένων, θα πρέπει να εξακριβωθεί κατά πόσον φυσικά πρόσωπα παρακολουθούνται στο Διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένης της δυναμικής μετέπειτα χρήσης τεχνικών επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι οποίες συνίστανται στη διαμόρφωση του «προφίλ» ενός φυσικού προσώπου, ιδίως με σκοπό να ληφθούν αποφάσεις που το αφορούν ή να αναλυθούν ή να προβλεφθούν οι προσωπικές προτιμήσεις, οι συμπεριφορές και οι νοοτροπίες του».

Επιπλέον, οι Κατευθυντήριες Γραμμές 3/2018 του ΕΣΠΔ διευκρινίζουν ότι «σε αντίθεση με τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 2 στοιχ. α', ούτε το άρθρο 3 παρ. 2 στοιχ. β', ούτε η Αιτιολογική Σκέψη 24 θεσπίζει ρητώς απαιτούμενο βαθμό «πρόθεσης στόχευσης» εκ μέρους του υπεύθυνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία προκειμένου να προσδιορίζεται αν η δραστηριότητα παρακολούθησης θα μπορούσε να ενεργοποιήσει την εφαρμογή του ΓΚΠΔ στις δραστηριότητες επεξεργασίας. Ωστόσο, με τη χρήση της λέξης «παρακολούθηση» υπονοείται ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει συγκεκριμένη πρόθεση κατά νου για τη συλλογή και τη μετέπειτα περαιτέρω χρήση των συναφών δεδομένων σχετικά με τη συμπεριφορά ενός προσώπου εντός της Ε.Ε. Το ΕΣΠΔ δεν θεωρεί ότι κάθε διαδικτυακή συλλογή ή ανάλυση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προσώπων στην Ε.Ε. λογίζεται αυτομάτως ως «παρακολούθηση». Είναι απαραίτητο να εξετάζεται ο σκοπός του υπεύθυνου επεξεργασίας για την επεξεργασία των δεδομένων και, ειδικότερα, για κάθε μετέπειτα χρήση τεχνικών ανάλυσης συμπεριφοράς ή διαμόρφωσης προφίλ που περιλαμβάνουν τα εν λόγω δεδομένα.

2. ΑΡΘΡΟ 27 ΓΚΠΔ

Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 27 του ΓΚΠΔ, «στις περιπτώσεις που εφαρμόζεται το άρθρο 3 παράγραφος 2, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία ορίζει γραπτώς εκπρόσωπο στην Ένωση».

3. ΑΡΘΡΟ 4 ΓΚΠΔ

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 ΓΚΠΔ, ως δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα νοείται «κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο («υποκείμενο των δεδομένων»)· το ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο είναι εκείνο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως μέσω αναφοράς σε αναγνωριστικό στοιχείο ταυτότητας, όπως όνομα, σε αριθμό ταυτότητας, σε δεδομένα θέσης, σε επιγραμμικό αναγνωριστικό ταυτότητας ή σε έναν ή περισσότερους παράγοντες που προσιδιάζουν στη σωματική, φυσιολογική, γενετική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα του εν λόγω προσώπου».

Επίσης, κατά την παράγραφο 4 του άρθρου 4 ΓΚΠΔ, ως κατάρτιση προφίλ νοείται «οποιαδήποτε μορφή αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συνίστανται στη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την αξιολόγηση ορισμένων προσωπικών πτυχών ενός φυσικού προσώπου, ιδίως για την ανάλυση ή την πρόβλεψη πτυχών που αφορούν την απόδοση στην εργασία, την οικονομική κατάσταση, την υγεία, τις προσωπικές προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα, την αξιοπιστία, τη συμπεριφορά, τη θέση ή τις μετακινήσεις του εν λόγω φυσικού προσώπου».

Επιπλέον, σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές για την αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων και την κατάρτιση προφίλ της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29, η κατάρτιση προφίλ πρέπει: α) να είναι αυτοματοποιημένη μορφή επεξεργασίας, β) να αφορά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και γ) να έχει ως στόχο την αξιολόγηση προσωπικών πτυχών ενός φυσικού προσώπου. Ακόμα, η Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29 τονίζει ότι «η ευρεία διαθεσιμότητα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο διαδίκτυο και από συσκευές του διαδικτύου των πραγμάτων (IoT), καθώς και η ικανότητα εύρεσης συσχετισμών και δημιουργίας συνδέσμων, μπορούν να επιτρέψουν τον προσδιορισμό, την ανάλυση και την πρόβλεψη πτυχών της προσωπικότητας ή της συμπεριφοράς και των ενδιαφερόντων και συνηθειών ενός φυσικού προσώπου⁸».

Περαιτέρω, κατά το άρθρο 4 παρ. 14 ΓΚΠΔ, ως βιομετρικά δεδομένα νοούνται «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία προκύπτουν από ειδική τεχνική επεξεργασία συνδεδεμένη με φυσικά, βιολογικά ή συμπεριφορικά χαρακτηριστικά φυσικού προσώπου και τα οποία επιτρέπουν ή επιβεβαιώνουν την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση του εν λόγω φυσικού προσώπου, όπως εικόνες προσώπου ή δακτυλοσκοπικά δεδομένα».

4. ΑΡΘΡΟ 9 ΓΚΠΔ

Σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 1 του ΓΚΠΔ, «στις ειδικές κατηγορίες προσωπικών δεδομένων που

⁸ Κατευθυντήριες γραμμές για την αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων και την κατάρτιση προφίλ για τους σκοπούς του κανονισμού 2016/679 της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29, WP251 αναθ.01, 3 Οκτωβρίου 2017 όπως τελικώς αναθεωρήθηκε και εκδόθηκε στις 6 Φεβρουαρίου 2018, σελ. 5, 7, διαθέσιμο στο [link](#).

χρήζουν ειδικής προστασίας, περιλαμβάνονται και τα βιομετρικά δεδομένα με σκοπό την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση προσώπου».

Επιπλέον, σύμφωνα με την Αιτιολογική Σκέψη 51 του ΓΚΠΔ, οι ειδικές κατηγορίες δεδομένων «χρήζουν ειδικής προστασίας, καθότι το πλαίσιο της επεξεργασίας τους θα μπορούσε να δημιουργήσει σημαντικούς κινδύνους για τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες.». Ακόμα, διευκρινίζεται ότι «οι φωτογραφίες προσώπων καλύπτονται από τον ορισμό των βιομετρικών δεδομένων μόνο σε περίπτωση επεξεργασίας μέσω ειδικών τεχνικών μέσων που επιτρέπουν την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση ή επαλήθευση της ταυτότητας ενός φυσικού προσώπου».

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 9, η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων καταρχήν απαγορεύεται· επιτρέπεται δε μόνον εάν συντρέχει σωρευτικά⁹ κάποια από τις νομικές βάσεις του άρθρου 6 και κάποια από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 9 παρ. 2 ΓΚΠΔ.

5. ΑΡΘΡΑ 55, 56, 60 ΓΚΠΔ

Σύμφωνα με το άρθρο 55 παρ. 1 ΓΚΠΔ, «κάθε εποπτική αρχή είναι αρμόδια να εκτελεί τα καθήκοντα και να ασκεί τις εξουσίες που της ανατίθενται σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό στο έδαφος του κράτους-μέλους της».

Επιπλέον, σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29, ο μηχανισμός συνεργασίας που προβλέπεται στο άρθρο 60 ΓΚΠΔ, εφαρμόζεται μόνο σε περίπτωση υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία με μία ή περισσότερες εγκαταστάσεις στην Ε.Ε.¹⁰.

Ακόμα, κατά την Αιτιολογική Σκέψη 122 του ΓΚΠΔ, «κάθε εποπτική αρχή θα πρέπει να είναι αρμόδια, στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο υπάγεται, να ασκεί τις εξουσίες και να εκτελεί τα καθήκοντα που της ανατίθενται σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό. Αυτό θα πρέπει να καλύπτει ιδίως την επεξεργασία (...) που διενεργείται από υπεύθυνο επεξεργασίας ή εκτελούντα την επεξεργασία μη εγκατεστημένο στην Ένωση, όταν στοχεύει υποκείμενα των δεδομένων που διαμένουν στο έδαφός της».

Τέλος, σύμφωνα με την Αιτιολογική Σκέψη 80, ο εκπρόσωπος που ορίζεται με βάση το άρθρο 27 παρ. 1 και το άρθρο 3 παρ. 2 του ΓΚΠΔ, θα πρέπει να ενεργεί για λογαριασμό του υπευθύνου επεξεργασίας, και σε αυτόν μπορεί να απευθύνεται κάθε εποπτική αρχή, ενώ πρέπει επίσης να υπόκειται σε διαδικασίες επιβολής σε περίπτωση συμμόρφωσης από τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

6. ΑΡΘΡΟ 5 ΓΚΠΔ

Στην παράγραφο 1 του άρθρου 5 του ΓΚΠΔ ορίζονται οι αρχές που πρέπει να διέπουν μια επεξεργασία, μεταξύ άλλων και η θεμελιώδης «αρχή της διαφάνειας»: «1. Τα δεδομένα προσωπικού

⁹ Αυτή η άποψη υιοθετείται από τη Γνώμη 6/2014 της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29 σχετικά με την έννοια των εννόμων συμφερόντων του υπευθύνου επεξεργασίας κατ' άρθρο 7 της Οδηγίας 95/46 και από το ΕΣΠΔ στις Κατευθυντήριες Γραμμές 8/2020 σχετικά με τη στόχευση χρηστών μέσω κοινωνικής δικτύωσης.

Βλ. Σχετ.: Γνώμη 6/2014 σχετικά με την έννοια των εννόμων συμφερόντων του υπευθύνου επεξεργασίας κατ' άρθρο 7 της Οδηγίας 95/46 σελ. 14 και Κατευθυντήριες γραμμές 8/2020 σχετικά με τη στόχευση χρηστών μέσω κοινωνικής δικτύωσης, σελ. 40.

¹⁰ Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29 για τον προσδιορισμό της επικεφαλής αρχής υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία, WP244, διαθέσιμο στο [link](#).

χαρακτήρα: α) υποβάλλονται σε σύννομη και θεμιτή επεξεργασία με διαφανή τρόπο σε σχέση με το υποκείμενο των δεδομένων («νομιμότητα, αντικειμενικότητα, διαφάνεια»), [...] ε) διατηρούνται υπό μορφή που επιτρέπει την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων μόνο για το διάστημα που απαιτείται για τους σκοπούς της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα («περιορισμός της περιόδου αποθήκευσης»).

Επιπλέον, σύμφωνα με την Αιτιολογική Σκέψη 39, «θα πρέπει να είναι σαφές για τα φυσικά πρόσωπα ότι δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν, συλλέγονται, χρησιμοποιούνται, λαμβάνονται υπόψη ή υποβάλλονται σε κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία, καθώς και σε ποιο βαθμό τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται ή θα υποβληθούν σε επεξεργασία. Η αρχή αυτή απαιτεί κάθε πληροφορία και ανακοίνωση σχετικά με την επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα να είναι εύκολα προσβάσιμη και κατανοητή και να χρησιμοποιεί σαφή και απλή γλώσσα.». Επίσης, ο υπεύθυνος επεξεργασίας «πρέπει να ορίζει προθεσμίες για τη διαγραφή τους ή την περιοδική επανεξέτασή τους.». Αντίστοιχα με την Αιτιολογική Σκέψη 39 και η Αιτιολογική Σκέψη 60 διευκρινίζει ότι «οι αρχές της δίκαιης και διαφανούς επεξεργασίας απαιτούν να ενημερώνεται το υποκείμενο των δεδομένων για την ύπαρξη της πράξης επεξεργασίας και τους σκοπούς της.».

Στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 5 του ΓΚΔΠ εισάγεται η θεμελιώδης «αρχή της λογοδοσίας», που συνιστά «ακρογωνιαίο λίθο του ΓΚΠΔ¹¹» και η οποία ορίζει ρητώς ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας «φέρει την ευθύνη και είναι σε θέση να αποδείξει τη συμμόρφωση με την παράγραφο 1 («λογοδοσία»).

7. ΑΡΘΡΟ 6 ΓΚΠΔ

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1 του ΓΚΠΔ, κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι σύννομη, μόνον, εάν και εφόσον ισχύει μια από τις ακόλουθες προϋποθέσεις: α) το υποκείμενο των δεδομένων έχει συναινέσει στην επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του για έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους σκοπούς, β) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης της οποίας το υποκείμενο των δεδομένων είναι συμβαλλόμενο μέρος ή για να ληφθούν μέτρα κατ' αίτηση του υποκειμένου των δεδομένων πριν από τη σύναψη σύμβασης, γ) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας, δ) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων ή άλλου φυσικού προσώπου, (...), στ') η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος, εκτός εάν έναντι των συμφερόντων αυτών υπερισχύει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων που επιβάλλουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως εάν το υποκείμενο των δεδομένων είναι παιδί».

8. ΑΡΘΡΑ 13, 14 ΓΚΠΔ

Σύμφωνα με τα άρθρα 13 και 14 ΓΚΠΔ και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης, προβλέπεται ότι στην περίπτωση που τα δεδομένα δεν έχουν συλλεγεί από το υποκείμενο των δεδομένων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας παρέχει τις πληροφορίες που αναφέρονται στις παραγράφους 1

¹¹ Βλ. Σχετ.: ΑΠΔΠΧ 35/2022, Σκ. 7, σελ. 10.

και 2 του άρθρου 14 (ταυτότητα υπευθύνου επεξεργασίας, σκοποί και νομική βάση επεξεργασίας, κατηγορίες δεδομένων, κ.ά.), «εντός εύλογης προθεσμίας από τη συλλογή από τη συλλογή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αλλά το αργότερο εντός ενός μηνός, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές συνθήκες υπό τις οποίες τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε επεξεργασία».

Επιπλέον, σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με τη διαφάνεια βάσει του Κανονισμού 2016/679 της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29, «το υποκείμενο των δεδομένων θα πρέπει να είναι σε θέση να προσδιορίζει εκ των προτέρων το πεδίο εφαρμογής της επεξεργασίας και τις συνέπειες που αυτή συνεπάγεται, και δεν θα πρέπει να εκπλήσσεται σε μεταγενέστερο στάδιο όσον αφορά τους τρόπους με τους οποίους έχουν χρησιμοποιηθεί τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του».

9. ΑΡΘΡΟ 15 ΓΚΠΔ

Σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 1, 3 και 4 του ΓΚΠΔ, «το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας επιβεβαίωση για το κατά πόσον ή όχι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν υφίστανται επεξεργασία και, εάν συμβαίνει τούτο, το δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στις ακόλουθες πληροφορίες: α) τους σκοπούς της επεξεργασίας, β) τις σχετικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, γ) τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών στους οποίους κοινολογήθηκαν ή πρόκειται να κοινολογηθούν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως τους αποδέκτες σε τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς, δ) εάν είναι δυνατόν, το χρονικό διάστημα για το οποίο θα αποθηκευτούν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή, όταν αυτό είναι αδύνατο, τα κριτήρια που καθορίζουν το εν λόγω διάστημα, ε) την ύπαρξη δικαιώματος υποβολής αιτήματος στον υπεύθυνο επεξεργασίας για διόρθωση ή διαγραφή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή περιορισμό της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορά το υποκείμενο των δεδομένων ή δικαιώματος αντίταξης στην εν λόγω επεξεργασία, στ') το δικαίωμα υποβολής καταγγελίας σε εποπτική αρχή, ζ) όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν συλλέγονται από το υποκείμενο των δεδομένων, κάθε διαθέσιμη πληροφορία σχετικά με την προέλευσή τους, η) την ύπαρξη αυτοματοποιημένης λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, που προβλέπεται στο άρθρο 22 παράγραφοι 1 και 4 και, τουλάχιστον στις περιπτώσεις αυτές, σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τη λογική που ακολουθείται, καθώς και τη σημασία και τις προβλεπόμενες συνέπειες της εν λόγω επεξεργασίας για το υποκείμενο των δεδομένων».

10. ΑΡΘΡΟ 12 ΓΚΠΔ

Σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ. 2, 3 και 4 του ΓΚΠΔ, «ο υπεύθυνος επεξεργασίας διευκολύνει την άσκηση των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων που προβλέπονται στα άρθρα 15 έως 22. (...)» και «παρέχει στο υποκείμενο των δεδομένων πληροφορίες για την ενέργεια που πραγματοποιείται κατόπιν αιτήματος δυνάμει των άρθρων 15 έως 22 χωρίς καθυστέρηση και σε κάθε περίπτωση εντός μηνός από την παραλαβή του αιτήματος. Η εν λόγω προθεσμία μπορεί να παραταθεί κατά δύο ακόμη μήνες, εφόσον απαιτείται, λαμβανομένων υπόψη της πολυπλοκότητας του αιτήματος και του αριθμού των αιτημάτων».

III. ΤΟ ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΚΠΔ

1. ΤΑ ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΣΚΕΠΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Η καταγγελλόμενη εταιρεία, χωρίς να έχει εγκατάσταση εντός της Ε.Ε., εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ βάσει του κριτηρίου στόχευσης που προβλέπεται στο άρθρο 3 παρ. 2 του ΓΚΠΔ και σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, κάθε εποπτική αρχή είναι αρμόδια να ελέγξει την τήρηση του ΓΚΠΔ από την καταγγελλόμενη, στο έδαφος του κράτους – μέλους της. Επιπλέον, σύμφωνα με το στοιχείο β' της παραγράφου 2 του άρθρου 3, η καταγγελλόμενη έχει υποχρέωση να ορίσει εκπρόσωπο εντός της Ε.Ε., σύμφωνα και με το άρθρο 27 ΓΚΠΔ. Ωστόσο, η καταγγελλόμενη δεν έχει εκπληρώσει αυτήν την υποχρέωσή της¹².

Ο σκοπός του εργαλείου που εμπορεύεται η καταγγελλόμενη εταιρεία είναι η παροχή της δυνατότητας αναγνώρισης και συλλογής πληροφοριών σε σχέση με ορισμένο πρόσωπο. Παράλληλα δε, η αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων με στόχο την αξιολόγηση προσωπικών πτυχών ενός φυσικού προσώπου συνιστά “*profiling*” – κατάρτιση προφίλ, ενώ η θέση αυτού στη διάθεση των χρηστών των υπηρεσιών της εταιρείας και η ακόλουθη αναζήτηση στην εν λόγω πλατφόρμα αναγνώρισης προσώπου, συνιστά παρακολούθηση στο διαδίκτυο¹³.

Οι φωτογραφίες που συλλέγονται από την πλατφόρμα της καταγγελλόμενης εταιρείας συνιστούν αδιαμφισβήτητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, κατά το άρθρο 4 στοιχ. 1 του ΓΚΠΔ, εφόσον επιτρέπουν την ταυτοποίηση ενός φυσικού προσώπου μέσω της αναφοράς σε έναν ή περισσότερους παράγοντες που προσιδιάζουν στη σωματική ή φυσιολογική ταυτότητά του¹⁴.

Η συλλογή φωτογραφιών από διαθέσιμες πηγές στο Διαδίκτυο (συμπεριλαμβανομένων και υποκειμένων ευρισκομένων εντός της Ε.Ε.), αδιακρίτως και χωρίς να εφαρμόζεται κάποιο γεωγραφικό κριτήριο επιλογής, αποτελεί «εγγενές χαρακτηριστικό της υπηρεσίας που η καταγγελλόμενη εταιρεία εμπορεύεται¹⁵». Τα ως άνω επιβεβαιώνουν και οι πολιτικές ιδιωτικότητας της ίδιας της εταιρείας.

Τα υποκείμενα, των οποίων τα δεδομένα υποβάλλονται σε επεξεργασία από την καταγγελλόμενη, δεν ενημερώνονται περί αυτού μέσω της πολιτικής ιδιωτικότητας της εταιρείας, ούτε πριν, ούτε και μετά την επεξεργασία¹⁶.

Από κανένα από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει η συνδρομή κάποιας από τις έξι (6) νόμιμες βάσεις επεξεργασίας δεδομένων, που προβλέπονται στο άρθρο 6 του ΓΚΠΔ¹⁷.

Από τα στοιχεία που έλαβε υπόψη η Αρχή προέκυψε ότι η κρίσιμη επεξεργασία δεν αφορά σε μια απλή συλλογή δεδομένων, αλλά πρόκειται περί μετατροπής των συλλεγόμενων φωτογραφιών σε βιομετρικά δεδομένα, τα οποία ανήκουν στην ειδική κατηγορία των ευαίσθητων δεδομένων και προστατεύονται από τις αυστηρότερες διατάξεις του άρθρου 9 του ΓΚΠΔ¹⁸.

Η καταγγέλλουσα, ενώ άσκησε επιβεβαιωμένα το δικαίωμα πρόσβασης στα προσωπικά της δεδομένα σύμφωνα με το άρθρο 15 ΓΚΠΔ μέσω ηλεκτρονικού μηνύματος προς την καθ' ης, δεν

¹² Βλ. Σχετ.: ΑΠΔΠΧ 35/2022, Σκ. 13, σελ. 15-16.

¹³ Βλ. Σχετ.: ΑΠΔΠΧ 35/2022, Σκ. 12, σελ. 14-15.

¹⁴ Βλ. Σχετ.: ΑΠΔΠΧ 35/2022, Σκ. 11, σελ. 14.

¹⁵ Βλ. Σχετ.: ΑΠΔΠΧ 35/2022, ό.π., (υποσ. 14), σελ. 14.

¹⁶ Βλ. Σχετ.: ΑΠΔΠΧ 35/2022, Σκ. 15, σελ. 16.

¹⁷ Βλ. Σχετ.: ΑΠΔΠΧ 35/2022, Σκ. 16, σελ. 16-17.

¹⁸ Βλ. Σχετ.: ΑΠΔΠΧ 35/2022, ό.π., (υποσ. 18), σελ. 17-18.

έλαβε οποιαδήποτε απάντηση επ' αυτού, ενώ ούτε στη συνέχεια ικανοποιήθηκε ποτέ το δικαίωμα πρόσβασης της από την καθ' ης¹⁹.

2. ΟΙ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕ Η ΑΡΧΗ

- Α. Παράβαση της υποχρέωσης ορισμού εκπροσώπου εντός της Ε.Ε.** (άρθρα 3 παρ. 2 στοιχ. β' και 24 ΓΚΠΔ), καθώς, ενώ η καταγγελλόμενη εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ βάσει του κριτηρίου στοχεύσεως, χωρίς να έχει εγκατάσταση και συνεπώς υποχρεούται να ορίσει εκπρόσωπο εντός της Ε.Ε., δεν έχει ωστόσο εκπληρώσει την υποχρέωσή της αυτή.
- Β. Παράβαση της αρχής της νομιμότητας της επεξεργασίας** (άρθρο 5 παρ. 1 στοιχ. α', 6 και 9 ΓΚΠΔ), διότι η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που διενεργεί η καταγγελλόμενη, δεν ερείδεται σε καμία εκ των νομιμοποιητικών βάσεων που προβλέπονται στο άρθρο 6 του ΓΚΠΔ. Επιπλέον, δε συντρέχει καμία από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 9 του ΓΚΠΔ, σχετικά με την επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως είναι τα βιομετρικά δεδομένα.
- Γ. Παράβαση της αρχής της διαφάνειας της επεξεργασίας** (άρθρο 5 παρ. 1 στοιχ. α' ΓΚΠΔ) και του συναφούς δικαιώματος ενημέρωσης των υποκειμένων (άρθρο 14 ΓΚΠΔ), καθώς τα υποκείμενα των δεδομένων, τα οποία επεξεργάζεται η καταγγελλόμενη, δεν ενημερώθηκαν με ακρίβεια και σαφήνεια για τη συλλογή και χρήση των δεδομένων τους, ούτε πριν, ούτε και μετά την επεξεργασία.
- Δ. Παράβαση του δικαιώματος πρόσβασης της καταγγέλλουσας** (άρθρα 12 και 15 ΓΚΠΔ), καθώς η καταγγελλόμενη εταιρεία δεν ικανοποίησε το αίτημα που υπέβαλε η καταγγέλλουσα.

IV. Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Η Αρχή, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα ανωτέρω, επέβαλε στην καταγγελλόμενη εταιρεία με την επωνυμία Clearview AI, Inc., ως υπεύθυνο επεξεργασίας, με βάση το άρθρο 58 παρ. 2 εδάφ. θ' του ΓΚΠΔ, συνολικό πρόστιμο ύψους είκοσι εκατομμυρίων ευρώ (20.000.000€), για τη διαπιστωθείσα παράβαση των αρχών της νομιμότητας και διαφάνειας (άρθρα 5 παρ. 1 α', 6, 9 ΓΚΠΔ) και των υποχρεώσεών της εκ των άρθρων 12, 14, 15 και 27 του ΓΚΠΔ.

Επιπλέον, η Αρχή έδωσε εντολή στην καταγγελλόμενη εταιρεία, ως υπεύθυνο επεξεργασίας, με βάση το άρθρο 58 παρ. 2 εδάφ. γ' του ΓΚΠΔ, να συμμορφωθεί προς το αίτημα της καταγγέλλουσας για την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης.

Επίσης, επέβαλε στην καταγγελλόμενη εταιρεία, ως υπεύθυνο επεξεργασίας, με βάση το άρθρο 58 παρ. 2 εδάφ. στ' του ΓΚΠΔ, την απαγόρευση της συλλογής και επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων υποκειμένων ευρισκομένων στην ελληνική επικράτεια, με τη χρήση των μεθόδων που περιλαμβάνει η υπηρεσία αναγνώρισης προσώπου την οποία εμπορεύεται.

Τέλος, έδωσε εντολή στην καταγγελλόμενη, ως υπεύθυνο επεξεργασίας, με βάση το άρθρο 58 παρ. 2 εδάφ. ζ' του ΓΚΠΔ, να διαγράψει τα προσωπικά δεδομένα υποκειμένων ευρισκομένων

¹⁹ Βλ. Σχετ.: ΑΠΔΠΧ 35/2022, Σκ. 17, σελ. 18.

στην ελληνική επικράτεια, τα οποία συλλέγει και επεξεργάζεται με τη χρήση των μεθόδων που περιλαμβάνει η υπηρεσίας αναγνώρισης προσώπου, την οποία εμπορεύεται.

V. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΤΕΛΕΣΑΝ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Η καταγγελλόμενη εταιρεία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ, βάσει του άρθρου 3 παρ. 2 στοιχ. β' και του κριτηρίου στοχεύσεως, χωρίς να έχει εγκατάσταση εντός της Ε.Ε.. Συνεπώς, έχει υποχρέωση να ορίσει εκπρόσωπο εντός της Ε.Ε., σύμφωνα και με το άρθρο 27 ΓΚΠΔ. Ωστόσο, η καταγγελλόμενη δεν έχει εκπληρώσει αυτήν την υποχρέωσή της.

Ο σκοπός του εργαλείου που εμπορεύεται η καταγγελλόμενη εταιρεία είναι η παροχή της δυνατότητας αναγνώρισης και συλλογής πληροφοριών σε σχέση με ορισμένο πρόσωπο, ενώ η αυτοματοποιημένη επεξεργασία αυτών των προσωπικών δεδομένων συνιστά "profiling" – κατάρτιση προφίλ.

Η φύση, η βαρύτητα και η διάρκεια της παράβασης είναι «συστηματική» και αφορά τις θεμελιώδεις για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αρχές νομιμότητας της επεξεργασίας.

Ο αριθμός των ευρισκόμενων υποκειμένων εντός της Ελληνικής επικράτειας που επηρεάζονται είναι δυνητικά ιδιαίτερα υψηλός, λόγω των τεχνικών συλλογής δεδομένων που χρησιμοποιεί η καταγγελλόμενη.

Η επεξεργασία αφορά ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (βιομετρικά δεδομένα).

Η Αρχή δεν έλαβε στοιχεία για τον κύκλο εργασιών της καταγγελλόμενης εταιρείας.

Ο βαθμός ευθύνης της καταγγελλόμενης είναι μεγάλος, καθώς η επεξεργασία δεδομένων συνεχίζεται, παρά την παρέμβαση εθνικών εποπτικών αρχών εντός και εκτός της Ε.Ε.

Επί των παραβάσεων των διατάξεων περί βασικών αρχών επεξεργασίας και περί δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων επιβάλλονται, σύμφωνα με το άρθρο 83 παρ. 5 εδ. α' και β' ΓΚΠΔ, τα υψηλότερα σε διαβάθμιση προβλεπόμενα διοικητικά πρόστιμα.

VI. ΣΚΕΨΕΙΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η απόφαση 35/2022 της Αρχής είναι σπουδαίας σημασίας, καθώς οφείλουμε να συγκρατήσουμε τα εξής:

Επεβλήθη από την ΑΠΔΠΧ το υψηλότερο, από τη θέση σε εφαρμογή του ΓΚΠΔ μέχρι σήμερα, πρόστιμο, καθώς παραβιάζονται, αφενός οι θεμελιώδεις αρχές της νομιμότητας²⁰ της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που αποτελούν και τον πυρήνα του ίδιου του ΓΚΠΔ και αφετέρου ειδικών κατηγοριών δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία χρήζουν αυστηρότερης προστασίας.

Αναδεικνύεται το θεμελιώδες δικαίωμα πρόσβασης²¹ του υποκειμένου των δεδομένων, σύμ-

²⁰ Αντίστοιχες παραβάσεις της αρχής της νομιμότητας εντοπίστηκαν και στις εξής αποφάσεις της Αρχής: ΑΠΔΠΧ 50/2021 (Αυτεπάγγελτη εξέταση της Αρχής επί της διαδικασίας σύγχρονης εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης από το Υπουργείο Παιδείας), ΑΠΔΠΧ 61/2022 (Αυτεπάγγελτη εξέταση της Αρχής επί της συμμόρφωσης του Υπουργείου Παιδείας με την Απόφαση 50/2021).

²¹ Αντίστοιχα εντοπίστηκε παράβαση του δικαιώματος πρόσβασης στις εξής αποφάσεις της Αρχής: ΑΠΔΠΧ 17/2021

φωνα με το οποίο, το υποκείμενο των δεδομένων δύναται να ενημερώνεται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, αφενός για τα προσωπικά δεδομένα που το αφορούν, αφετέρου για τον σύννομο χαρακτήρα της επεξεργασίας τους, στο πλαίσιο των θεμελιωδών αρχών της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της νομιμότητας.

Επισημαίνεται η θεμελιώδης, για την επεξεργασία δεδομένων, αρχή της διαφάνειας²², στην οποία εγκολπώνονται, αφενός το δικαίωμα ενημέρωσης και το δικαίωμα πρόσβασης, αφετέρου η σύμφωνη με την αρχή της λογοδοσίας υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας να ικανοποιεί τα ανωτέρω δικαιώματα.

Αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος του υπεύθυνου επεξεργασίας στον ΓΚΠΔ, ο οποίος οφείλει και είναι υποχρεωμένος να ικανοποιεί άμεσα, δίχως καθυστέρηση και με κάθε πρόσφορο τρόπο, την ευχερή και απρόσκοπτη πρόσβαση του υποκειμένου στα δεδομένα που το αφορούν.

Τονίζεται η υποχρέωση ορισμού εκπροσώπων εντός της Ε.Ε. στις περιπτώσεις των διασυνοριακών διαβιβάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που ενώ λαμβάνουν χώρα χωρίς την ύπαρξη κάποιας εγκατάστασης εντός της Ένωσης, έχουν ωστόσο ως αποτέλεσμα τους το γεγονός ότι, εξαιτίας αυτών, επηρεάζονται ουσιαστικά υποκείμενα δεδομένων εντός της Ένωσης.

Αναδεικνύεται η «εργονομία» του εργαλείου του ΓΚΠΔ, ο οποίος έχει διαμορφωθεί και έχει συνταχθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε τα υποκείμενα των δεδομένων να μπορούν να αισθάνονται ασφαλή, χάρη στις θεμελιώδεις αρχές και στα δικαιώματα που τα προστατεύουν, τόσο προληπτικά, όσο και αμυντικά.

Αναδεικνύεται ο σπουδαίος ρόλος των εθνικών εποπτικών αρχών, πόσω μάλλον δε, όταν προκύπτει η ανάγκη διεθνούς συνεργασίας τους για την αποτροπή σοβαρών και μαζικών παραβιάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως εν προκειμένω.

Μέσω της Απόφασης 35/2022 της Αρχής και της επιβολής εκ μέρους της ενός τόσο υψηλού προστίμου, αλλά και μέσω των αντίστοιχων προστίμων που επεβλήθησαν από άλλες εθνικές εποπτικές αρχές, διαμορφώνεται ένα «ρεύμα» κατά των άκρως παρεμβατικών επιχειρηματικών πολιτικών και τακτικών ορισμένων εταιρειών, οι οποίες κερδοσκοπούν διά της παράνομης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων.

Με αφορμή την Απόφαση 35/2022 αναδεικνύεται ο έντονα εξωεδαφικός «χαρακτήρας»²³ του ΓΚΠΔ· γεγονός που καθιστά πλέον τις κλασικές θεωρίες του διεθνούς δικαίου περί κρατικής κυριαρχίας παρωχημένες, καθώς νέες μορφές «ψηφιακού παρεμβατισμού» λαμβάνουν χώρα, μέσω ορισμένων διασυνοριακών διαβιβάσεων δεδομένων υποκειμένων που διαμένουν εντός

(Επιβολή προστίμου για μη νόμιμη επεξεργασία δεδομένων και μη ορθή ανταπόκριση σε δικαιώματα πρόσβασης και διαγραφής), ΑΠΔΠΧ 26/2021 (Παραβίαση δικαιώματος πρόσβασης γονέα σε ιατρικά δεδομένα ανήλικου τέκνου), ΑΠΔΠΧ 24/2022 (Επιβολή προστίμου για παράβαση των αρχών της νομιμότητας, διαφάνειας και ασφάλειας και μη ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης εργαζομένου).

^{Βλ.} Σχετ. επίσης: Σ. Παπακωνσταντίνου, ΑΠΔΠΧ 26/2021, *Δικαίωμα πρόσβασης γονέα σε προσωπικά δεδομένα ανήλικου τέκνου*, Περιοδικό e-Πολιτεία, Τεύχος 2, Απρίλιος-Ιούνιος 2022, σελ. 309-315.

²² Αντίστοιχα εντοπίστηκε παράβαση της αρχής της διαφάνειας της επεξεργασίας στις εξής αποφάσεις της Αρχής: ΑΠΔΠΧ 24/2022 (Επιβολή προστίμου για παράβαση των αρχών της νομιμότητας, διαφάνειας και ασφάλειας και μη ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης εργαζομένου), ΑΠΔΠΧ 52/2022 (Επιβολή προστίμου στην Alpha Bank για παράνομη και αδιαφανή επεξεργασία δεδομένων).

²³ Βλ. Σχετ.: Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, *Συνταγματικές προεκτάσεις των μηχανισμών διευρύνσεως της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πέραν της Ε.Ε.: Εξωεδαφική εφαρμογή του ΓΚΠΔ και διασυνοριακή διαβίβαση δεδομένων*, ΔιΜΕΕ, 2019, σελ. 504-520.

της Ε.Ε. Επομένως, εξαιτίας των συνεχώς αυξανόμενων ροών των διασυνοριακών διαβιβάσεων, αυξάνεται ακόμα περισσότερο και η ανάγκη για –ρεαλιστική και ουσιαστική– εξωεδαφική εφαρμογή των μηχανισμών προστασίας του ΓΚΠΔ, προκειμένου να επιτυγχάνεται η ενδεδειγμένη προστασία των υποκειμένων των δεδομένων και ασφαλώς να πραγματοποιείται –ακώλυτα– ο ίδιος ο σκοπός του ΓΚΠΔ.

Περαιτέρω, φαίνεται πως καθίσταται ολοένα και πιο επιτακτική η ανάγκη λήψης πιο αποτελεσματικών μέτρων, μέσω των θεσμικών πρωτοβουλιών των οργάνων της Ε.Ε.. Κι αυτό, διότι παρατηρείται το φαινόμενο ότι επιβάλλονται μεν πολύ υψηλά πρόστιμα από τις ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές σε αμερικανικές εταιρείες για παραβίαση του ΓΚΠΔ, ωστόσο τα πρόστιμα αυτά δεν εισπράττονται. Κι αυτό, διότι πρακτικά δεν υπάρχει τρόπος να «εξαναγκαστεί» να πληρώσει το πρόστιμο μια αμερικανική εταιρεία, η οποία αρνείται να αποδεχτεί ότι διέπεται από τον ΓΚΠΔ, ενώ, εν τοις πράγμασι, επεξεργάζεται δεδομένα υποκειμένων που διαμένουν εντός της Ε.Ε., χωρίς μεν να έχει εγκατάσταση εντός της Ένωσης, αλλά με βάση δε το κριτήριο στοχεύσεως και τις διατάξεις του άρθρου 3 παρ. 3 στοιχ. β' του ΓΚΠΔ. Στην πράξη δηλαδή, δεν δύναται να προσφύγει μια εθνική εποπτική αρχή σε αμερικανικό δικαστήριο προκειμένου να εισπραχθεί το πρόστιμο που έχει επιβάλει σε αμερικανική εταιρεία για παραβίαση του ΓΚΠΔ.

Το πρόβλημα λοιπόν έγκειται στο γεγονός ότι ανάμεσα στην ευρωπαϊκή και στην αμερικανική έννομη τάξη υπάρχει «κενό δικαίου» και έλλειψη ισοδυναμίας (“*equivalence*”) του επιπέδου των προστατευτικών θεσμικών πλαισίων, όσον αφορά στο δίκαιο της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Γι’ αυτόν το λόγο άλλωστε έχουν καταργηθεί μέχρι σήμερα όλοι οι μηχανισμοί διαβιβάσεων δεδομένων μεταξύ Ε.Ε. και ΗΠΑ, με τελευταίο το Privacy Shield, στο πλαίσιο της εξέτασης και κρίσης της υπόθεσης Schrems II από το ΔΕΕ.

Επομένως, παρατηρείται ότι, προς το παρόν, τα πρόστιμα τα οποία επιβάλλονται από τις εθνικές εποπτικές αρχές, στην πράξη έχουν τη δυναμική περισσότερο να προειδοποιήσουν ή και να «κινητοποιήσουν» ενδεχομένως τις εταιρείες, παρά να τις υποχρεώσουν να πληρώσουν τα επιβαλλόμενα πρόστιμα, κάτι το οποίο θα έπληττε άμεσα και το οικονομικό τους status και ταυτόχρονα, εξαιτίας της επαπειλούμενης οικονομικής τους ζημίας, θα οδηγούσε σε βέβαιη συμμόρφωσή τους με τον ΓΚΠΔ.

Συνοψίζοντας όλα τα ανωτέρω, η αξία του ΓΚΠΔ για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι αδιαμφισβήτητη. Επιπλέον, αδιαμφισβήτητη είναι και η εξωεδαφική φύση του Κανονισμού, ειδικά όταν πρόκειται περί διασυνοριακών διαβιβάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εκτός Ε.Ε.. Ωστόσο, η ανάγκη για θεσμική κατοχύρωση αυτής της εξωεδαφικότητας καθίσταται πιο αναγκαία από ποτέ. Έπειτα από την κατάργηση των μηχανισμών διατλαντικών διαβιβάσεων, του Safe Harbour και του Privacy Shield, ένας νέος μηχανισμός βρίσκεται προ των πυλών: Τον περασμένο Μάρτιο, η Ε.Ε. και οι ΗΠΑ συμφώνησαν στην κατάρτιση νέου μηχανισμού – απόφασης επάρκειας²⁴ (Trans-Atlantic Data Privacy Framework), ο οποίος καλείται να υπερακοντίσει τις παθογένειες των προκατόχων του μέσω της πρόβλεψης «δικλειδών προστασίας», όπως η δυνατότητα προσφυγής των υποκειμένων των δεδομένων στη δικαιοσύνη. Συγκεκριμένα, αναμένεται η δημιουργία μιας νέας ειδικής ανεξάρτητης αρχής με διορθωτικές αρμοδιότητες, η

²⁴ Βλ. Σχετ.: Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή/Σ. Παπακωνσταντίνου, *Διατλαντικές διαβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα: Η συμφωνία Ε.Ε. και Η.Π.Α. για το νέο Trans-Atlantic Data Privacy Framework*, Syntagma Watch, 19.04.2022, διαθέσιμο στο [link](#).

οποία θα λειτουργεί σαν δικαστήριο προσωπικών δεδομένων και που ενώπιον της οποίας, θα μπορούν να προσφεύγουν τα υποκείμενα δεδομένων που πιστεύουν ότι στοχοποιούνται παράνομα από δραστηριότητες επεξεργασίας των δεδομένων τους. Πρόσφατα μάλιστα, στις 13 Δεκεμβρίου 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μετά και από την υπογραφή εκτελεστικού διατάγματος από τον Πρόεδρο των ΗΠΑ τον περασμένο Οκτώβριο, δρομολόγησε τη διαδικασία έκδοσης της νέας απόφασης επάρκειας²⁵: Το προσχέδιο της απόφασης επάρκειας έχει ήδη υποβληθεί στο ΕΣΠΔ, ενώ στη συνέχεια θα περάσει από την έγκριση μιας επιτροπής, αποτελούμενης από εκπροσώπους των κρατών – μελών της Ε.Ε. και από τον έλεγχο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Μόλις ολοκληρωθεί αυτή η διαδικασία, η Επιτροπή θα μπορεί να προχωρήσει σε έκδοση της απόφασης. Εάν ο «εκκολαπτόμενος» μηχανισμός καταφέρει να δημιουργήσει αυτές τις απαραίτητες «τομές» και να εγγυηθεί, αφενός την ενδελεχή προστασία των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων και αφετέρου την ενίσχυση της οικονομίας και των διατλαντικών σχέσεων, τότε το μέλλον των διασυνοριακών διαβιβάσεων δεδομένων θα είναι ευοίωνο.

VII. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Απόφαση 35/2022, πέραν του υπό κρίση «τυπικού» και ουσιαστικού νομικού ζητήματος, ανέδειξε ένα πολύ σοβαρό θέμα των καιρών μας, που φαίνεται πως θα μας απασχολήσει πολύ, τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον, ενόσω η τεχνολογία εξελίσσεται αλματωδώς. Εκείνο, της «ψηφιακής παρακολούθησης» (“digital surveillance”): Ο κίνδυνος να τεθεί ένα πρόσωπο υπό ψηφιακή παρακολούθηση, χωρίς να το γνωρίζει, είναι πολύ υψηλός. Μια φωτογραφία αναρτημένη σε οποιονδήποτε δημόσια προσβάσιμο ψηφιακό τόπο, μπορεί πολύ εύκολα να επεξεργαστεί, να αποθηκευτεί και να μετατραπεί σε πηγή άντλησης προσωπικών πληροφοριών και να οδηγήσει εν τέλει στη «διαμόρφωση προφίλ» (“profiling”) του προσώπου στο οποίο ανήκει.

Έτσι, ελλοχεύει ο κίνδυνος, ό,τι φάνταζε στο παρελθόν ως «οργουελική δυστοπία», να αποτελέσει συν τω χρόνω νόρμα παρακολούθησης της ιδιωτικής ζωής, μέσω μιας οθόνης.

Γι’ αυτό το λόγο, κρίνεται ακόμη πιο επιτακτική η ανάγκη ενδελεχούς θεσμικής περιφρούρησης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υποκειμένων, τα οποία διαθέτουν ψηφιακή παρουσία. Αυτή την ανάγκη καλείται να καλύψει ο ΓΚΠΔ, μέσα από τις θεμελιώδεις προστατευτικές του διατάξεις· ένας Κανονισμός με μεγάλη εξωεδαφική εφαρμογή²⁶, ο οποίος καλείται να επιβάλλει υποχρεώσεις σε μη Ευρωπαίους πολίτες και επιχειρήσεις και που αποτελεί - αδιαμφισβήτητα - ένα πολύτιμο θεσμικό εργαλείο, μέσω του οποίου, το «νομολογιακά διαπλασμένο²⁷» δίκαιο της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα βελτιώνεται και εξελίσσεται συνεχώς, λειτουργώντας ως εγγυητικός πυλώνας της κοινωνικής ευημερίας και της προόδου. □

²⁵ Βλ. Σχετ.: Data protection: Commission starts process to adopt adequacy decision for safe data flows with the US, διαθέσιμο στο [link](#).

²⁶ Βλ. Σχετ.: Φ. Παναγοπούλου – Κουτνατζή, ό.π. (υποσ. 23), σελ. 504-520 (520).

²⁷ Βλ. Σχετ.: Σ. Βλαχόπουλο, Διασυνοριακή μεταβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την Ευρωπαϊκή Ένωση προς τρίτες χώρες: Οι τελευταίες εξελίξεις σε: Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Εξελίξεις ενόψει της θέσης σε εφαρμογή του νέου Γενικού Κανονισμού ΕΕ 2016/679, 2018, σελ. 32-33.